

оборотності капіталу протягом досліджуваних років має тенденцію до зростання та у 2010 р. становив 3,9 раза, що на 0,4 раза більше ніж у 2008 р., найнижчий показник був у 2009 р. – 2,9 раза. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу у 2010 р. становив 2,2 раза, що на 0,1 раза більше ніж у 2008 р. Більшість показників ділової активності є позитивними, тому можемо зробити висновок, що ДП "Кременецький лісгосп" працює ефективно та стабільно.

Отже, досліджуване підприємство протягом трьох років (2008-2010 рр.) працювало стабільно та отримувало очікувані показники діяльності. Хоча, незважаючи на те, що у 2009 та 2010 рр. окремі показники підприємства погіршилися, підприємство все-таки працює прибутково, продовжує підвищувати свій економічний розвиток. Та все ж для забезпечення в майбутньому високої життєдіяльності ДП "Кременецький лісгосп" варто постійно вживати заходи з покращення його виробничо-господарської діяльності, зокрема:

- 1) розширення виробництва, задля чого необхідно освоїти нову техніку і технологію, забезпечити розробку та випуск нових товарів;
- 2) постійно підтримувати й удосконалювати якість виготовленої продукції, передусім шляхом підвищення якості сировини і дотримання належних умов зберігання деревини для подальшого її використання; оброблення матеріалів за допомогою нової, більш удосконаленої техніки, що прискорить виробничий цикл і зменшить витрати виробництва продукції;
- 3) дослідження та вдосконалення системи виробництва загалом, а не окремих його ланок;
- 4) дотримання платіжної дисципліни під час розрахунків як із постачальниками, так і з покупцями продукції;
- 5) ефективне використання трудових ресурсів, зокрема через підвищення рівня кваліфікації персоналу лісгоспу; правильно організовану трудову працю на підприємстві; мотивація і стимулювання праці персоналу;
- 6) застосування сучасного досвіду використання ресурсного потенціалу на мікрорівні.

Висновки. Отже, для забезпечення динамічної сталої конкурентноспроможності підприємству необхідно постійно здійснювати моніторинг і діагностику стану його фінансової діяльності. Це важливо для вчасного виявлення, яке негативно впливає на фінансово-господарську діяльність. Тому, вдосконалення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання його ресурсного забезпечення. Фінансовий стан є й передумовою розвитку виробничих та інших сфер діяльності на основі зростання доходів і активів, збереження кредитно- та платоспроможності.

Література

1. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Н.І. Власюк – Львів : Вид-во "Магнолія 2006", 2010. – 328 с.
2. Турило А.М. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Фінанси України : журнал. – 2008. – № 8. – С. 35-45.
3. Шило В.П. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посібн. / В.П. Шило, Н.І. Верхоблядова, С.Б. Ільїна та ін. – К. : Вид-во "Кондор", 2005. – 240 с.

Васильців Т.Г., Пацула Ю.М. Уточнение основ анализа финансового состояния предприятия и направления его улучшения

Исследованы основные проблемы проведения анализа финансового состояния предприятия, которые дают возможность обнаружить причины убыточной его деятельности. Отображена важность своевременного выявления изменений финансовых показателей, которые имеют отклонение от своих оптимальных значений при проведении анализа финансового состояния. Предложены направления усовершенствования анализа финансового состояния предприятия и средства его улучшения.

Ключевые слова: финансовое состояние, анализ и оценка.

Vasylytsiv T.G., Patsula Yu.M. Clarification on the analysis of financial condition of the enterprise and its directions for improvement

In the article the basic problems of lead through of analysis of the financial state are probed enterprises which enable to find out reasons of his unprofitable activity. Importance of timely exposure of changes of financial indexes, which have deviation from the optimum values during the lead through of analysis of the financial state, is represented. Directions of improvement of analysis of the financial state of enterprise and facilities of his improvement are offered.

Keywords: financial state, analysis and estimation.

УДК 339.137.2:630*742

Доц. О.В. Максимець, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІН У ГЕОГРАФІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРЕВИННОЮ ПРОДУКЦІЄЮ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ІНІЦІАТИВ ЩОДО ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Оцінено загальні тенденції та зрушення у товарній та географічній структурі українського експорту та імпорту деревини та виробів з деревини протягом 2007-2010 рр. Виявлено фактори, що впливали на динаміку фізичних обсягів і цін на окремі види продукції при торгівлі з різними країнами. Вивчено вплив останніх ініціатив ЄС щодо охорони довкілля на зовнішню торгівлю деревинною продукцією.

Актуальність дослідження. Останні кілька років характеризувались істотними змінами як в економічному, так і в природоохоронному плані, особливо на ринках європейських країн і Північної Америки. Стосовно продукції з деревини більш важливими для українських підприємств були зміни, що відбувались на ринках європейських країн, адже переважна більшість продукції з деревини експортується саме до них.

В економічному плані значне уповільнення обсягів економічної діяльності протягом 2008-2009 рр. у таких галузях як меблеве і целюлозо-паперове виробництво, а також будівництво визначили істотне зменшення попиту на одні види деревинної продукції. Посилення усвідомлення проблем довкілля та боротьба за енергетичну безпеку визначають зацікавленість в інших видах деревинної продукції.

Ці зміни спричинили структурні зрушення як у товарній структурі експорту та імпорту продукції з деревини українських підприємств, так і в географії потоків. Тому важливо дослідити, які країни є пріоритетними у зовнішній торгівлі окремими видами продукції з деревини. Також потрібно виявити,

які нові вимоги висувають партнери до продукції, та які це несе загрози і відкриває можливості для українських підприємств.

Методи роботи. Основною для дослідження послужили показники, що характеризують географічну і товарну структури, показники подібності структур, структурних зрушень в експорті та імпорті продукції галузі (Індекс Лоуренса) та індекс географічної концентрації Херфіндала-Хіршмана.

Метою статті є вивчення структурних зрушень у зовнішній торгівлі України деревинною продукцією та виявлення загроз і можливостей для українських підприємств внаслідок змін у природоохоронній політиці та забезпеченні енергетичної безпеки.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі завдання: оцінити загальні тенденції та зрушення у товарній та географічній структурі українського експорту та імпорту деревини та виробів з деревини протягом 2007-2010 рр.; виявити фактори, що впливали на динаміку фізичних обсягів і цін на окремі види продукції з точки зору географії продажу; дослідити вплив останніх ініціатив ЄС щодо охорони довкілля на зовнішню торгівлю деревинною продукцією.

Результати дослідження. Питання структурних зрушень в економіці та у зовнішній торгівлі та формуванні політики для покращання якості структури зовнішньої торгівлі займалися такі українські вчені, як: З. Бойко, В. Геєць, Г. Горбенко, Л. Лісова, Л. Колінець, А. Мазаракі, О. Молдован, Т. Мельник та деякі інші. Серед іноземних авторів варто виділити роботи Р. Арауїо, Дж. Ліма, М. Сролеца, Дж. Фагерберга, А. Херфіндала та інших.

Проте досліджень структурних змін зовнішньої торгівлі продукції з деревини, спричинених сучасними змінами в економічній та екологічній складових., недостатньо.

Загалом протягом 2007-2010 рр. було відзначено істотне зменшення обсягів зовнішньої торгівлі України деревинною та продукцією з деревини в кризові роки. Щодо різних видів продукції з деревини була притаманна різна динаміка зовнішньої торгівлі. Так, наприклад, обсяги продажу закордон паливної деревини та деревного вугілля постійно зростали (навіть протягом 2008-2009 рр.). Це було спричинене збільшенням попиту на відновлювані джерела енергії насамперед на ринках європейських країн та впровадженням різних ініціатив ЄС для стимулювання використання деревини як відновлювального джерела енергії для підвищення енергетичної безпеки. Збільшення обсягів експорту цих видів продукції призвели до зростання їх частки у загальному обсязі експорту деревини та продукції з деревини. На лісоматеріали оброблені і необроблені протягом досліджуваного періоду припадала половина обсягів експорту, а шість видів продукції (деревина паливна, лісоматеріали необроблені та оброблені, листи для облицювання, ДСП та столярні вироби) забезпечували 85 % експорту 44 групи.

Товарна структура імпорту характеризувалась превалюванням продукції з вищим ступенем оброблення – на столярні вироби, ДСП, ДВП і фанера припадало 83 % імпорту продукції з деревини в Україну у 2007 р. та майже 80 % імпорту у 2010 р.

Зменшення обсягів будівництва та виробництва продукції інших галузей, що використовують деревинну продукцію, у 2008 та 2009 рр. спричинило зменшення обсягів експорту лісоматеріалів необроблених як у вартісному вираженні, так і в натуральному. У 2008 р. основною причиною зменшення обсягів експорту було скорочення поставок у фізичному обсязі, натомість у 2009 р. це відбулось переважно за рахунок зменшення цін. У 2010 р. обсяги експорту значно збільшились, чому сприяло поступове відновлення економіки європейських країн, а також істотне зростання поставок до Туреччини і Китаю. Проте частка цієї групи продукції у загальному обсязі експорту деревини та виробів з деревини зросла із 20 % у 2007 р. до 22 % у 2010 р. Це підтверджує, що будь-які обмеження не є достатньо дієвими і надалі з України вивозиться продукція з мінімальною доданою вартістю.

Найбільшими покупцями лісоматеріалів необроблених з України були Туреччина, Румунія, Польща, Угорщина та Болгарія (табл. 1). Як бачимо, переважно лісоматеріали необроблені в натуральному вираженні експортувались до країн Європи (майже половина їх експорту у 2010 р.). За вартістю експортованої продукції найбільші обсяги відправлялись до азійських країн (Туреччина та Китай). Варто особливо наголосити на істотному збільшенні поставок за останні 3 роки до Китаю – якщо у 2008 р. в цю країну лісоматеріали необроблені не відправлялись взагалі, то у 2009 р. було здійснено поставку на суму понад 4 млн дол. США і питома вага цієї країни у загальному обсязі експорту необроблених лісоматеріалів збільшилась до 3,4 % за вартістю. У 2010 р. вивезення необроблених лісоматеріалів до Китаю продовжувалось і частка цієї країни зросла до 5,6 % за вартістю.

Табл. 1. Географічна структура експорту лісоматеріалів необроблених та середні експортні ціни в розрізі країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країни	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./м ³		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	76,2	62,7	61,9
I. Країни СНД	4,48	3,62	3,19	5,48	3,60	2,95	93,3	62,3	57,2
Молдова	3,35	3,07	2,37	3,70	2,82	2,23	84,2	57,7	58,4
Росія	0,00	0,01	0,03	0,00	0,02	0,03	-	66,0	63,4
II. Інші країни світу	95,52	96,38	96,81	94,52	96,40	97,05	75,4	62,7	62,1
Європа	52,23	45,83	42,36	49,80	45,01	40,66	72,7	61,6	59,4
Австрія	0,35	2,22	4,44	0,27	1,78	3,91	59,0	50,5	54,5
Болгарія	16,06	6,48	2,63	9,56	3,77	1,59	45,4	36,5	37,3
Естонія	3,34	0,79	0,85	3,59	1,40	1,16	81,9	110,7	84,8
Литва	1,96	2,66	3,06	3,74	3,17	3,83	145,7	74,7	77,4
Німеччина	0,02	0,07	0,27	0,05	0,14	0,29	232,4	121,4	65,7
Польща	7,98	3,74	3,58	9,94	7,34	4,65	94,9	123,0	80,5
Румунія	8,42	17,24	14,82	8,41	16,15	14,08	76,1	58,8	58,8
Словаччина	4,97	4,64	4,19	3,84	2,86	2,63	59,0	38,7	38,8
Угорщина	7,53	6,31	5,32	7,49	5,94	4,79	75,9	59,0	55,7
Чехія	1,19	0,29	0,55	0,67	0,37	0,39	42,7	79,1	43,4
Азія	43,02	49,55	53,90	44,48	50,49	55,78	78,8	63,9	64,1
Китай	0,00	2,66	4,48	0,00	3,43	5,63	-	80,9	77,8
Туреччина	42,95	48,64	47,29	44,38	45,94	47,34	78,8	59,2	62,0

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

У 2008 р. найбільшим партнером України з експорту лісоматеріалів необроблених була Болгарія, питома частка якої за кількістю поставленої продукції перевищувала 16 %, а за вартістю становила майже 9,6 %. Однак у 2010 р. питома вага цієї країни через істотне скорочення поставок зменшилась до 2,6 % а кількістю та 1,6 % за вартістю. Поступово Україна втрачає ринки Польщі, Угорщини та Чехії, питома вага яких зменшилась за кількістю відповідно із 8 % до 3,6 %, із 7,5 % до 5,3 % та 1,2 % до 0,5 %. Натомість збільшуються поставки до Австрії (частка за кількістю зросла з 0,35 % у 2008 р. до 4,4 % у 2010 р.), Литви (з 2 % до 3,1 %) та Румунії (з 8,4 % до 14,8 %).

Лісоматеріали необроблені хвойних порід переважно відправлялись до Туреччини, Румунії, Угорщини, Китаю та Австрії (на ці 5 країн припадало понад 83 % експорту хвойних лісоматеріалів у 2010 р.). Лісоматеріали з дуба експортувались до Туреччини, Польщі та Литви (майже 76 % експорту необроблених дубових лісоматеріалів відправлялось до цих країн). Лісоматеріали з бука реалізовувались переважно на ринках таких країн, як: Угорщина, Туреччина, Словаччина, Румунія, на які припадало майже 80 % експорту букових лісоматеріалів у 2010 р.

Імпорт лісоматеріалів необроблених в Україні був незначним і при цьому питома вага цього виду продукції у загальному обсязі експорту 44 групи УКТ ЗЕД зменшилась із 3,4 % у 2007 р. до 0,6 % у 2010 р. Переважно імпортувались лісоматеріали тропічних порід. Іншим важливим видом продукції з деревини, яка експортувалась з України, були лісоматеріали оброблені. Протягом досліджуваного періоду спостерігалось зменшення обсягів експорту із понад 319 млн дол. США у 2007 р. до 230 млн дол. США у 2010 р. Відповідно, частка цього виду продукції у загальному експорті 44 групи УКТ ЗЕД зменшилась із 38,6 % у 2007 р. до 27,7 % у 2010 р.

Лісоматеріали оброблені переважно експортувались до країн Європи (понад 76 % загального обсягу експорту оброблених лісоматеріалів за кількістю та майже 71 % за вартістю) (табл. 2). Найбільшими покупцями лісоматеріалів оброблених були підприємства Німеччини, Італії, Туреччини, Румунії, Угорщини та Польщі. Питома вага найбільшого експортера – Німеччини – за кількістю була значно вищою, ніж за вартістю (19,5 % та 9,5 % відповідно у 2010 р.), що свідчить про значно нижчі середні експортні ціни, за якими реалізовувалась продукція до цієї країни.

Важливим партнером протягом досліджуваного періоду була Італія, до якої поставлялось майже 12 % оброблених лісоматеріалів за кількістю та вартістю. Однак, зважаючи на останні події на ринку та боргові проблеми, навряд чи в подальшому українським підприємствам варто розраховувати на плідну співпрацю з італійськими фірмами.

Туреччина, як і у випадку з необробленими лісоматеріалами, також купувала значну кількість оброблених лісоматеріалів – питома вага збільшилась із 5,9 % у 2007 р. до понад 9 % у 2010 р. за кількістю та із 7,7 % до понад 11,7 % відповідно за вартістю. За найвищими цінами продукція продавалась до таких країн, як: Франція (понад 278 дол./м³ у 2010 р.), Бельгія (240 дол./м³)

та Нідерланди (майже 222 дол./м³). Найнижчі ціни були зафіксовані при реалізації продукції в Іспанії (20 дол./м³ у 2010 р.) та Німеччину (58 дол./м³).

Табл. 2. Географічна структура експорту лісоматеріалів оброблених та середні експортні ціни в розрізі країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країна	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./м ³		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	140,3	122,1	118,7
I. Країни СНД	6,42	8,39	10,49	6,19	8,45	11,40	135,3	122,9	129,0
Азербайджан	0,11	0,51	1,95	0,32	0,73	2,33	409,0	175,2	142,1
Молдова	6,06	6,68	5,59	5,20	5,58	4,57	120,5	102,0	97,1
II. Інші країни світу	93,58	91,61	89,51	93,81	91,55	88,60	140,7	122,0	117,5
Європа	85,89	80,97	76,24	83,37	78,79	70,94	136,2	118,8	110,4
Австрія	0,73	0,99	0,79	1,56	1,36	1,16	301,2	166,4	174,5
Бельгія	1,26	1,54	0,94	2,89	3,67	1,90	321,5	291,8	240,0
Іспанія	5,82	6,18	7,27	2,02	2,26	1,23	48,7	44,8	20,1
Італія	13,49	13,18	11,91	12,27	11,78	11,86	127,7	109,2	118,1
Литва	3,24	3,73	3,62	4,85	4,40	4,96	210,3	143,9	162,7
Нідерланди	1,73	1,98	1,69	3,92	3,61	3,15	317,9	222,7	221,7
Німеччина	20,11	15,97	19,49	8,78	8,24	9,54	61,3	63,0	58,1
Польща	11,03	8,74	7,25	16,22	10,74	10,45	206,4	150,0	171,0
Румунія	0,43	0,79	0,68	0,84	1,70	1,25	270,0	263,2	217,3
Сербія	0,60	1,83	2,75	1,63	3,04	2,90	384,0	202,3	124,9
Словаччина	0,84	0,55	0,68	1,34	1,13	1,43	224,0	251,6	248,6
Угорщина	9,47	11,34	9,46	12,43	14,73	11,69	184,2	158,6	146,7
Франція	2,60	0,90	0,34	2,85	1,56	0,79	154,2	211,8	278,3
Чехія	1,06	1,08	1,41	1,39	1,55	1,72	183,0	174,5	144,2
Швеція	3,52	1,88	1,11	2,69	2,16	1,79	107,2	140,3	190,6
Азія	7,50	10,35	12,58	10,13	12,34	16,83	189,5	145,6	158,8
Грузія	0,01	0,21	0,25	0,03	0,22	0,30	396,7	127,7	141,0
Ізраїль	0,85	0,72	1,11	1,17	0,88	1,49	192,6	148,4	159,9
Туреччина	5,91	7,74	9,04	7,75	9,10	11,74	184,0	143,6	154,1
Африка	0,12	0,18	0,47	0,16	0,19	0,50	183,8	126,7	125,8
Америка	0,07	0,11	0,22	0,16	0,23	0,31	298,8	267,7	170,4

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

Хвойні лісоматеріали переважно експортувались до Італії, Туреччини, Угорщини та Німеччини (ці чотири країни забезпечували майже 60 % надходжень від експорту у 2010 р.). Експортні поставки лісоматеріалів з дубу були більш географічно диверсифіковані: шість країн (Польща, Литва, Туреччина, Нідерланди, Німеччина та Швеція) забезпечували 57 % надходжень від експорту у 2010 р. Букові лісоматеріали вивозились переважно до Польщі, Італії, Словаччини, Білорусі, Німеччини та Туреччини – на ці шість країн припадало майже 59 % надходжень від експорту букових лісоматеріалів у 2010 р.

Так само, як і необроблені лісоматеріали, лісоматеріали оброблені не були важливою імпортною продукцією – питома вага коливалась в межах 1 % загального обсягу імпорту продукції 44 групи УКТ ЗЕД, тому розглядати детально ці тенденції ми вважаємо за недоцільне.

Наступною за важливістю для України групою деревинної продукції за досліджуваний період стали плити деревностружкові (4410 УКТ ЗЕД). Пи-

тома вага цієї групи збільшилась із 9,1 % у 2007 р. до 9,8 % у 2010 р. При цьому у 2010 р. було експортовано 380 тис. м³ ДСП (майже на 80 тис. м³ більше, ніж у до кризовому 2007 р.) на загальну суму майже 81,5 млн дол. США.

Основними споживачами української ДСП були країни СНД, однак у 2009-2010 рр. спостерігаємо переорієнтацію українських галузевих підприємств на ринки європейських країн, що опосередковано свідчить про підвищення якості та конкурентоспроможності української продукції внаслідок співпраці з іноземними партнерами та налагодження спільних виробництв і створення спільних підприємств.

Питома вага країн СНД у загальному обсязі експорту ДСП у 2008 р. становила 84,5 % за кількістю та 87 % за вартістю, однак у 2010 р. вона зменшилась до 56,4 % за кількістю та 62 % за вартістю (табл. 3). Основними країнами-покупцями української ДСП у 2008 р. були: Білорусія (майже 30 % надходжень від експорту), Росія (понад 27 % надходжень), Казахстан (понад 8,7 %), Молдова (майже 6,6 %).

Табл. 3. Географічна структура експорту ДСП та середні експортні ціни в розрізі країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країна	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./м ³		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	279,2	203,8	214,2
I. Країни СНД	84,45	42,11	56,37	86,96	48,85	61,78	287,5	236,4	234,8
Азербайджан	7,88	4,42	2,96	6,39	3,33	2,40	226,5	153,7	173,5
Білорусія	25,46	17,83	22,00	29,95	22,44	24,21	328,5	256,6	235,7
Казахстан	7,15	6,40	14,40	8,72	9,45	18,98	340,7	300,8	282,3
Киргизстан	0,63	0,56	1,49	0,73	0,92	1,61	322,4	336,9	230,6
Молдова	7,84	5,34	6,27	6,58	6,12	6,43	234,3	233,6	219,5
Росія	25,54	1,95	1,16	27,17	2,55	1,32	297,0	265,6	243,1
Таджикистан	0,73	0,57	1,59	0,54	0,36	0,94	205,2	128,5	126,0
Туркменістан	1,55	0,87	1,35	1,29	0,67	1,30	232,6	157,8	205,9
Узбекистан	5,93	3,85	4,98	4,37	2,79	4,51	205,8	147,8	194,1
II. Інші країни світу	15,55	57,89	43,63	13,04	51,15	38,22	234,2	180,1	187,6
Європа	15,27	56,87	42,90	12,87	50,46	37,66	235,4	180,8	188,0
Польща	5,34	24,73	27,57	4,70	20,79	23,76	246,1	171,3	184,6
Румунія	1,03	5,65	4,89	1,60	6,84	5,15	436,0	246,8	225,4
Словаччина	0,08	0,40	2,29	0,05	0,45	2,18	191,8	226,1	203,8
Угорщина	8,26	24,78	5,49	6,08	21,00	4,10	205,4	172,7	160,1
Чехія	0,00	0,34	1,37	0,00	0,37	1,41	—	226,6	220,4
Азія	0,27	1,02	0,74	0,16	0,69	0,56	166,1	138,1	161,9

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

У 2009 р. спостерігаємо втрату ринку Росії, питома вага якої у загальному обсязі надходжень від експорту ДСП зменшилась до 2,5 %. Натомість, збільшились поставки до Угорщини (21 % надходжень від експорту ДСП) та Польщі (майже 20,8 %). У 2010 р. знов відбулись зміни – частка експорту до Польщі продовжувала збільшуватись і майже досягла 28 % надходжень; питома вага експорту до Білорусії становила понад 24 %; зросли поставки до Казахстану (майже 19 % надходжень).

З представлених даних можемо зробити висновок, що українські виробники ДСП ще шукають ринки збуту своєї продукції і немає усталеності в географічній структурі (як у випадку з лісоматеріалами) через те, що ДСП не була пріоритетною експортною продукцією для України. Однак з кожним роком спостерігаємо зростання важливості цього виду продукції і навіть країни, що багато років були постачальниками ДСП на Україну, починають купувати її в українських виробників.

Плити деревностружкові були другим за важливістю імпортованим видом продукції 44 групи для України. При цьому спостерігаємо зростання як вартісних, так і фізичних обсягів імпорту у 2008 р., однак істотне зменшення показників у 2009 р. У 2010 р. внаслідок зростання середніх закупівельних цін обсяги імпорту ДСП зросли на 20,1 % за вартістю, тоді як кількість ввезеної в Україну продукції зменшилась на 1,3 %. Треба додати, що стосовно імпорту деревностружкових плит з 16 січня 2009 р. встановлено мито у розмірі 0 %, тоді як у попередні роки діяли ставки у 10-15 % [1]. Переважно ДСП імпортувалось з країн Європи (близько 85-90 % закупівель за кількістю та вартістю) (табл. 4).

Табл. 4. Географічна структура імпорту ДСП та середні імпортні ціни в розрізі найважливіших країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країна	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./м ³		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	271,70	239,34	291,34
I. Країни СНД	3,94	6,61	6,88	7,33	6,01	4,30	504,90	217,58	182,08
Білорусія	0,90	1,54	0,49	0,57	0,70	0,22	171,43	108,80	130,27
Росія	3,05	5,07	6,40	6,76	5,31	4,08	203,25	250,74	186,03
II. Інші країни світу	96,06	93,39	93,12	92,67	93,99	95,70	262,12	240,89	299,41
Європа	81,18	90,13	85,39	79,45	90,61	88,99	265,91	240,62	303,60
Австрія	2,88	1,33	3,07	4,49	2,86	4,19	424,42	513,19	397,08
Болгарія	0,65	0,96	0,10	0,88	1,10	0,09	370,79	274,48	280,02
Італія	1,15	1,36	0,90	1,32	1,77	1,64	311,91	311,12	532,31
Латвія	7,58	8,60	4,13	7,10	6,63	5,09	254,56	184,54	359,36
Німеччина	2,70	1,71	3,34	2,76	2,19	4,27	277,47	306,63	373,05
Польща	19,65	24,24	25,73	22,22	26,93	25,85	307,26	265,92	292,69
Румунія	12,19	18,53	34,36	9,97	18,15	34,34	222,15	234,44	291,16
Словаччина	19,07	13,54	8,33	13,34	9,28	8,15	190,05	164,13	284,97
Угорщина	4,19	1,55	2,29	4,19	1,70	2,07	271,53	262,98	264,09
Чехія	10,15	17,97	2,54	11,98	19,54	2,60	320,60	260,17	298,57
Азія	2,21	0,72	1,14	1,44	0,73	1,05	176,78	239,63	269,51
Америка	12,66	2,53	6,59	11,78	2,64	5,66	252,77	250,23	250,33
Канада	4,46	2,06	6,22	3,95	1,99	5,34	240,59	230,40	250,20
США	8,20	0,46	0,36	7,82	0,66	0,32	259,28	338,28	252,47

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

Дві країни Польща та Румунія забезпечували понад 60 % імпорту ДСП в Україну у 2010 р. Треба додати, що істотно скоротили співпрацю з українськими меблевими фірмами словацькі виробники плитної продукції – частка цієї країни у загальному імпорті зменшилась із понад 19 % у 2008 р. до 8,3 % у 2010 р. (за кількістю).

Натомість румунська плита стала більш затребуваною – частка країни в імпорті ДСП зросла із 12,2 % у 2008 р. до 34,4 % у 2010 р. (за кількістю). Польські виробники ДСП і надалі завозять значну частину продукцію в Україну – питома вага зросла із 20 % у 2008 р. до 26 % у 2010 р.; натомість чеські підприємства втратили свої позиції на українському ринку у 2010 р. і їх частка у загальному імпорті ДСП зменшилась, навіть незважаючи на зменшення середніх цін, із 18 % у 2009 р. до 2,5 % у 2010 р. (за кількістю).

Потрібно також зазначити, що у 2008 р. значна частина ДСП (майже 12,7 % за кількістю) завозилась із США (8,2 %) та Канади (4,5 %), однак надалі ми спостерігаємо відмову американських виробників від імпорту в Україну свої продукції (частка зменшилась до 0,4 % у 2010 р.) та нарощення поставок з Канади (6,6 % у 2010 р.). Найбільш дешева продукція поставлялась в Україну у 2010 р. з Білорусії (130,3 дол./м³) та Росії (186 дол./м³). найдешевшою серед європейських країн була плитна продукція з Угорщини (264 дол./м³ у 2010 р.), однак, як зазначалось, це не допомогло втримати позиції на українському ринку.

Столярні і теслярські вироби (4418 УКТ ЗЕД) займали за досліджуванний період найбільшу частку в загальних обсягах імпорту 44 групи в Україну та були важливою експортною складовою. Так, питома вага імпорту даної продукції коливалась в межах 36-39 %, а в загальному експорті 44 групи УКТ ЗЕД частка збільшилась із майже 5 % у 2007 р. до понад 10 % у 2010 р. Це відбулось з кількох причин: зменшення обсягів будівництва та збільшення імпортованих цін, що призвело до зменшення попиту.

Найбільш важливі країни-партнери для України подано у табл. 5. Розрахунки показують, що країни Європи були важливими партнерами як при експорті, так і при імпорті, хоча у 2009-2010 рр. їх частка в експорті столярних і теслярських виробів зменшилась – із понад 67 % у 2008 р. до 51 % у 2010 р., натомість питома вага в імпорті зросла із майже 61 % у 2008 р. до майже 73 % у 2010 р.

Проте, зважаючи на загальне зменшення обсягів імпорту столярних і теслярських виробів, меншими стали і обсяги імпорту з європейських країн (з майже 124 млн дол. у 2008 р. до понад 90 млн дол. у 2010 р.). Важливим стратегічним партнером для українських підприємств при експорті столярних і теслярських виробів була Росія, питома вага якої зросла із 23 % у 2008 р. до майже 32 % у 2010 р.; при цьому, обсяги експорту збільшились із 16,5 млн дол. США у 2008 р. до майже 26,5 млн дол. у 2010 р.

Німеччина була найбільшим імпортером столярних і теслярських виробів в Україну – питома вага збільшилась із 14,5 % у 2008 р. до 34,4 % у 2010 р., і відповідно, збільшилась вартість ввезеної в Україну німецької продукції із майже 29,5 млн дол. США у 2008 р. до майже 42,7 млн дол. у 2010 р. Налагоджені багаторічні двосторонні зв'язки із фірмами з Польщі, однак питома вага даної країни як в експорті, так і в імпорті столярних і теслярських виробів зменшилась відповідно із майже 36 % у 2008 р. до 28 % у 2010 р. та із майже 27 % у 2008 р. до 22 % у 2010 р.

Табл. 5. Питома вага найважливіших партнерів для України в експорті та імпорті столярних і теслярських виробів за 2008-2010 рр.

Країни	Структура експорту, %			Структура імпорту, %		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
I. Країни СНД	31,5	42,7	46,9	25,0	18,4	14,2
Білорусія	2,1	2,1	1,8	14,9	10,8	9,0
Казахстан	2,9	4,6	10,6	0,0	0,0	0,0
Молдова	2,8	1,9	2,1	0,0	0,0	0,0
Росія	23,2	33,5	31,6	10,1	7,6	5,2
II. Інші країни світу	68,5	57,3	53,1	75,0	81,6	85,8
Європа	67,2	55,9	51,1	60,8	65,4	72,9
Австрія	0,2	2,0	0,1	3,9	2,2	2,1
Бельгія	0,9	0,8	1,0	1,8	1,4	2,4
Естонія	0,1	0,0	0,0	1,1	0,7	1,1
Італія	4,1	4,7	2,6	1,2	1,9	1,8
Німеччина	11,0	10,9	8,6	14,5	24,7	34,4
Польща	35,8	25,4	28,0	26,9	26,2	22,3
Румунія	1,4	0,7	1,1	1,3	1,5	0,8
Сполучене королівство	4,9	4,4	4,3	0,1	0,1	0,0
Угорщина	1,3	0,4	0,1	1,9	1,1	1,5
Франція	2,2	2,0	1,3	0,6	0,5	0,5
Азія	0,7	0,9	1,5	13,8	15,7	12,8
Китай	0,0	0,0	0,0	11,3	11,2	11,6

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

Стратегічно важливою для української меблевої промисловості та будівництва, зважаючи на обмежені потужності національного виробника, була така продукція, як плити деревноволокнисті (ДВП). Внаслідок зменшення економічної активності в Україні у 2008-2009 рр., обсяги імпорту ДВП значно скоротились. У 2009 р. вартість імпорту значно зменшилась – на понад 46 %, що було спричинене як зменшенням кількості ввезеної продукції (на 34,5 %), так і зменшенням ціни (майже на 18 % у доларовому еквіваленті). У 2010 р. спостерігається поступове відновлення обсягів імпорту як у вартісному, так і в натуральному вираженнях.

Основними країнами-постачальниками ДВП в Україну були Польща, Білорусія, Росія та Румунія, які забезпечували 86 % імпорту цього виду продукції (табл. 6).

Варто зазначити, що польські фірми у 2010 р. забезпечили за вартістю майже 57 % обсягів імпорту. Білоруські та російські партнери поставляли більш дешеву плиту і відповідно їх частки за вартістю були значно меншими.

Протягом 2008-2009 рр. українські підприємства тісно співпрацювали також з турецькими фірмами, однак у 2010 р. частка цієї країни істотно зменшилась – із 13,4 % у 2009 р. до 4,4 % у 2010 р. (за кількістю). Можна зробити припущення, що український ринок був втрачений через значне підвищення середніх імпортованих цін з Туреччини (з 1,8 дол./м² у 2009 р. до майже 4,3 дол./м² у 2010 р.). Ціни на польську та румунську продукцію зменшувались – відповідно із 3,8 дол./м² і 4,1 дол./м² у 2008 р. до 3,05 дол./м² і

2 дол./м² у 2010 р. Істотне зменшення цін, на наш погляд, дало змогу завойовувати румунським фірмам більшу частку в імпорті ДВП в Україну – вона зросла із 4 % у 2008 р. до майже 14 % у 2010 р.

Табл. 6. Географічна структура імпорту ДВП та середні імпорتنі ціни в розрізі найважливіших країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країна	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./м ²		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	2,56	2,10	2,14
I. Країни СНД	33,63	26,29	32,03	18,93	11,59	13,14	1,44	0,93	0,88
Білорусія	20,75	15,20	16,74	8,06	3,88	4,98	0,99	0,54	0,64
Росія	12,88	11,10	15,28	10,87	7,71	8,16	2,16	1,46	1,14
II. Інші країни	66,37	73,71	67,97	81,07	88,41	86,86	3,13	2,52	2,74
Європа	46,86	60,11	63,07	65,46	76,75	77,48	3,57	2,68	2,63
Австрія	2,47	0,28	1,06	4,29	1,25	2,30	4,44	9,33	4,67
Іспанія	2,17	0,37	0,03	2,90	0,63	0,10	3,42	3,57	8,75
Польща	27,68	39,28	39,99	42,88	58,15	56,96	3,96	3,11	3,05
Румунія	4,06	10,53	13,68	6,52	10,37	12,64	4,11	2,07	1,98
Угорщина	6,45	9,06	7,64	3,50	4,76	3,80	1,39	1,10	1,07
Азія	9,48	13,53	4,58	9,03	11,58	9,16	2,44	1,80	4,28
Китай	2,30	0,09	0,17	1,05	0,13	0,57	1,17	3,13	7,37
Туреччина	7,17	13,44	4,42	7,96	11,42	8,59	2,84	1,79	4,16
Америка	10,04	0,07	0,32	6,58	0,08	0,22	1,68	2,53	1,46
Бразилія	1,44	0,07	0,06	1,26	0,08	0,07	2,25	2,53	2,54
США	8,58	0,00	0,27	5,30	0,00	0,15	1,58	-	1,23

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

Наприкінці цього дослідження зазначимо тенденції, що відбувались у перспективній щодо подальшого нарощення обсягів експорту продукції – паливної деревині. Обсяги експорту цього виду продукції у 2010 р. зросли порівняно з 2007 р. більш як вдвічі у вартісному вираженні та майже в 1,7 раза у натуральному. Поштовхом до нарощення експорту стало збільшення споживання паливної деревини на ринках європейських країн внаслідок запровадження різноманітних ініціатив щодо використання відновлюваних джерел енергії (зокрема деревини). Потрібно окремо зазначити, що паливна деревина стала єдиною групою, за якою середні експортні ціни зростали протягом усього досліджуваного періоду (навіть у 2009 р.)

Основними споживачами паливної деревини протягом досліджуваного стали Польща, Словаччина, Угорщина, Австрія, Італія та Німеччина (табл. 7). Зазначені вище шість країн забезпечували понад 85 % експорту паливної деревини за фізичним обсягом та 80 % за вартістю у 2010 р. За кількістю істотно зросли поставки до Австрії (питома вага збільшилась із 4 % у 2008 р. до майже 11,7 % у 2010 р.), Німеччини (із 1,1 % у 2008 р. до 5,8 % у 2010 р.) та Італії (з 3,4 % у 2008 р. до 8,6 % у 2010 р.).

Проте зменшились поставки до Польщі (частка країни за кількістю зменшилась із 36 % у 2008 р. до 23 % у 2010 р.) та Словаччини (з 31,3 % у 2008 р. до 19 % у 2010 р.). Також змінювалась протягом досліджуваного періоду частка експорту до Угорщину – якщо поставки в цю країну у 2008 р. ста-

новили майже 14,6 % загального обсягу експорту паливної деревини, то у 2009 р. частка зменшилась до 9,5 %, однак у 2010 р. відбулось стрімке зростання до понад 17 %.

Табл. 7. Географічна структура експорту паливної деревини та середні експортні ціни в розрізі найважливіших країн-партнерів за 2008-2010 рр.

Країна	Структура за кількістю, %			Структура за вартістю, %			Середні ціни, дол./т		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	51,5	55,0	58,4
I. Країни СНД	0,79	0,10	0,08	1,38	0,32	0,43	90,3	171,3	305,2
II. Інші країни світу	99,21	99,90	99,92	98,62	99,68	99,57	51,2	54,8	58,2
Європа	95,76	84,79	92,34	94,84	84,08	91,20	51,0	54,5	57,7
Австрія	4,03	4,54	11,67	3,58	3,43	7,89	45,8	41,5	39,5
Бельгія	0,28	1,14	0,87	0,83	2,98	2,21	151,3	143,3	148,3
Данія	0,59	1,09	1,54	1,50	2,83	3,43	131,9	142,1	130,2
Італія	3,39	10,37	8,62	6,51	16,50	13,12	98,8	87,5	88,9
Німеччина	1,12	4,96	5,80	2,82	11,13	12,64	129,3	123,2	127,4
Польща	35,99	28,43	22,83	32,46	20,90	20,82	46,4	40,4	53,3
Словаччина	31,26	21,28	19,15	28,35	14,26	12,98	46,7	36,8	39,6
Угорщина	14,56	9,55	17,01	13,46	6,66	10,97	47,6	38,3	37,7
Чехія	0,09	0,87	2,24	0,18	1,89	3,90	105,6	119,7	101,7
Азія	3,45	15,11	7,57	3,76	15,59	8,36	56,2	56,7	64,5
Туреччина	3,42	15,10	7,52	3,72	15,57	8,27	55,9	56,7	64,3

Джерело: розрахував автор на основі статистичних даних Держкомстату України [3].

Треба наголосити, що використання паливної деревини як енергетичного ресурсу у Польщі, Словаччині та Угорщині є ще невисоким, однак закупівля цього виду продукції зумовлена значними переробними потужностями паливних пелет та брикетів, які надалі експортуються до Австрії, Німеччини, країн Скандинавії тощо.

Висновки. Зважаючи на поступове відновлення економіки європейських країн, посилення піклування про охорону довкілля та проблем, пов'язаних зі забезпеченням енергетичної безпеки, у 2009 та 2010 рр. спостерігалось відновлення позицій українських галузевих підприємств на зовнішніх ринках – обсяги експорту багатьох видів продукції з деревини істотно зростали. Проте негативним і надалі є те, що переважна частина експортної продукції – це вироби з мінімальною доданою вартістю.

Українська продукція, як засвідчили дослідження, переважно відправлялась на ринки країн Європи, однак в останні два роки досліджуваного періоду значні поставки були здійсненні в такі азійські країни, як Туреччина та Китай. При цьому питома вага поставок до Китаю з кожним роком зростає.

Було виявлено значні позитивні зрушення в експортних поставках ДСП, що зумовлено зростанням потужностей, набуттям досвіду з виробництва цього виду продукції в Україні і відповідно підвищенням якості. При цьому, українська продукція є більш конкурентоспроможна за ціною, що також сприяло нарощенню обсягів експорту в останні два роки. Значні партії ДСП відправлялись до Польщі, Угорщини та Румунії, які є основними імпортерами цього виду продукції в Україні.

Значними темпами зростали обсяги експорту паливної деревини як наслідок підвищення використання відновлювальних джерел енергії насамперед на ринках європейських країн. Істотно зросла і частка цього виду продукції у загальному обсязі експорту деревини та виробів з деревини. Знову ж таки, оскільки паливна деревина – це вид продукції з мінімальним ступенем оброблення, необхідно шукати можливості виготовлення та реалізації на зовнішніх ринках виробів з вищою доданою вартістю (наприклад пелет, паливних брикетів або штучних дров).

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що українським підприємствам надалі необхідно розширювати географію експорту та продавати свою продукцію, де можливо, за вищими цінами. Розвивати доцільно такі напрями, як: країни Західної Європи (пелети, паливні брикети, оброблені лісоматеріали); країни-нові члени ЄС (столярні вироби, ДСП, фанера), країни СНД (ДСП, столярні вироби).

Література

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про Митний тариф України" із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 25 грудня 2008 р., № 797-VI.
2. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / А.М. Вічевич, О.В. Максимець. – К. : Вид-во "Професіонал", 2009. – 216 с.
3. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за 2007-2010 рр. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Максимець О.В. Методичні засади оцінювання конкурентних переваг лісової та деревообробної галузей у міжнародній торгівлі деревинною продукцією / О.В. Максимець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.13. – С. 245-254.
5. Fagerberg J. Structural Changes in International Trade / J. Fagerberg, M. Srholec // *Revue économique*. – 2004. – Vol. 55. – Pp. 1071-1097.
6. Araujo, R.A. A Structural Economic Dynamics Approach to Balance-of-Payments-Constrained Growth / R.A. Araujo, G.T. Lima // *Cambridge Journal of Economics*. – 2007. – No. 31. – Pp. 755-774.

Макимець Е.В. Исследование изменений в географии внешней торговли древесной продукцией Украины под влиянием экономического кризиса и инициатив касательно охраны окружающей среды

Оценены общие тенденции и сдвиги в товарной и географической структуре украинского экспорта и импорта древесины и изделий из древесины в течение 2007-2010 г. Выявлены факторы, влияющие на динамику физических объемов и цен на отдельные виды продукции при торговле с разными странами. Изучено влияние последних инициатив ЕС по охране окружающей среды на внешнюю торговлю древесной продукцией.

Maksymets O.V. The study of the changes in Ukraine's foreign trade geography for wood forest products under the influence of economic crisis and environmental initiatives

General trends and developments in commodity and geographical structure of Ukraine's wood and wood products exports and imports during 2007-2010 were assessed. The factors that influence the dynamics of physical volumes and prices for certain products traded with different countries were identified. Most important export and import products, as well as trade destination were revealed.

УДК 358.47:69.003

Доц. Г.Я. Ільницька-Гикавчук, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В БУДІВНИЦТВІ

Розглянуто особливості будівельного виробництва та системи обліку зокрема. Досліджено склад витрат галузі, специфічні рахунки, які застосовуються, особливості визнання доходів і витрат у будівництві. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення обліку.

Ключові слова: облік, будівництво, витрати, рахунок, доходи.

Постановка проблеми. Будівництво є важливою галуззю економіки, оскільки забезпечує населення житлом, промисловими основними засобами. Так, будівництвом у 2010 р. вироблено 4 % валового внутрішнього продукту в Україні, зайнята велика кількість працюючих осіб. За період 2001-2008 рр. випуск продукції зріс більше ніж у 6 разів і становив у 2008 р. 117362 млн грн [1]. Проте фінансова криза 2009 р. спричинила зменшення обсягів виробництва в наступних роках.

Результати досліджень засвідчили, що організація бухгалтерського обліку на будівельних підприємствах не відповідає сучасним ринковим вимогам, зокрема забезпеченню керівництва своєчасною та оперативною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку в будівельному виробництві досить широко розглянуто в літературі, зокрема у працях Н.М. Грабова, В.Б. Захожай, В.С. Лень, Т.М. Сторожук, Л.К. Сук, Р.Л. Хом'як та ін. Однак питання удосконалення організації обліково-звітнього процесу будівельних підприємств ще є дискусійними та потребують подальших досліджень.

Мета роботи. Дослідження особливостей обліку в будівництві та розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Будівництво має низку відмінностей від інших галузей економіки, а саме: тривалість виробничого процесу; неперушність об'єктів будівництва; будівельні ділянки займають великі площі, що послаблює контроль за виконанням робіт, зберіганням матеріалів; наявність допоміжних виробництв, різноманітність видів робіт та їх різна трудомісткість ускладнюють облік; вплив на будівництво кліматичних умов та інше.

Наведені особливості зумовили необхідність прийняття для будівництва окремих нормативних актів. Зокрема ведення обліку на підприємствах цієї галузі регламентується Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти" (П(С)БО 18), а формування собівартості будівельного контракту – Методичними рекомендаціями з формування собівартості будівельно-монтажних робіт. Проте П(С)БО 18 "Будівельні контракти" не повністю відображає особливості обліку в будівництві та його проблеми і не достатньо пов'язаний з іншими стандартами бухгалтерського обліку.

Існує низка особливостей в обліку. Так, у будівництві застосовуються такі специфічні рахунки: 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг", 903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг", 113 "Тимчасові (не титульні) споруди", 238 "Незавершені будівельні контракти", 239 "Проміжні рахунки".